

Hudba na náměšťském zámku za doby Jindřicha Viléma Haugwitze

Jindřich Vilém Haugwitz – 1770 – 1842

- v letech 1784 – 1788 se mu dostává hudební průpravy ve Vídni. Učil se u houslisty Františka Kreibicha. Seznamuje se také s Gluckem a se Salierim.
- v roce 1794 se J. V. Haugwitz se přestěhoval do náměšťského zámku. Předtím žil ve Vídni a v Brně
- 1796 – začínají se konat první koncerty
- postupně založil domácí kapelu. Založil nejen orchestr, ale i sbor se sólisty (ten měl 64 členů). Proto si mohl Haugwitz dovolit provozovat opery, oratoria, kantáty.
- Dirigenti Haugwitze – Bohumír Rieger, Josef Ondřej Novotný, Jan Šandera.
- Kapela byla zřízena na služebnické sociální bázi. Po roce 1830 byla divadelní představení přenesena do hlavního sálu nedaleké letní rezidence
- Léta 1823 – 25 znamenaly pro zámek obrovský rozmach. Dělal se 2-3 koncerty za týden. Později byly redukovány na neděle a svátky.
- Smrtí J. V. Haugwitze kapela zanikla. Náměšťskou sbírku zkatalogizoval poprvé Karel Vetterl. Nyní je uložena v hudebním oddělení Moravského muzea v Brně.

K. Vetterl: Bohumír Rieger a jeho doba – 1929

Tento článek je asi nejzákladnějším pramenem k této problematice. Všechny pozdější prameny neustále odkazují na tuto studii. Autor se hned na začátku zabývá tím, jak vypadala hudba v Čechách a na Moravě na přelomu 18. a 19. století. Z českých skladatelů zmiňuje Tomáška, kterého uvádí jako nejvýraznější osobnost období romantismu. Dále zmiňuje Rybu, Škroupa a další. Všimá si, že nejvíce talentovaní hudebníci odchází do ciziny a jediný Bohumír Rieger zůstává v českých zemích.

Další část se věnuje mládí Bohumíra Riegera. Ten se narodil v roce 1764 v Opavicích. Pocházel z hudební rodiny. Jeho otec byl náruživý muzikant. Obrovské hudební základy dostává u Josefa Sedlnického, který měl zámeckou kapelu v Lenhartovech.

Od začátku 90. let 18. stol. začíná Rieger navštěvovat Haugwitze. Je známo, že Rieger skládal hlavně pro soukromé domy a hlavně pro hraběte Haugwitze. R. 1798 objednává hrabě Haugwitz velkou orchestrální skladbu (sinfonii C-dur). Od r. 1802 dostává Rieger za svá díla velké peníze. Z duchovní hudby skládá Rieger Motetto pro festo resurexionis Domini a Hymni pro festo Corporis. To skládá v r. 1803. Autor dále píše, že Riegrova tvorba byla spíše příležitostná. Psal hlavně pro hraběte Haugwitze. R. 1804 opouští Brno a odjíždí do Náměště. Stává se kapelníkem zámeckého orchestru. V této pozici zůstává až do roku 1808.

J. Racek: Nástrojová hudba na Moravě a ve Slezsku v XVIII. století – 1935

Dalším dílem zabývajícím se náměšťskou kapelou je dílo Jana Racka. V úvodu své práce se zabývá tím, jak vypadal hudební život na Moravě a v Čechách. Zmiňuje se o tom, že Morava přešla Čechy v soukromých šlechtických kapelách. Ty se udržely na Moravě mnohem déle než v Čechách. Autor se zmiňuje o kapele hraběnky Sofie Haugwitzové, která ještě v roce 1863 měla 35 členů. Kapela hrála na slovanském zámku ve Světlově. Repertoár byl většinou na lehčí taneční hudbu. Dříve zde byly prezentovány skladby Mozarta, Beethovena, Kalivody, Pixisovy.

J. Pohanka: Neznámá kantáta L. van Beethovena – 1961

V archivu náměšťské sbírky byla nalezena kantátna „Der Lenz verblüht“ od L. van Beethovena. V Beethovenových soupisech ale není takto skladba uvedena. Autor studie se domnívá, že je to dosud

neznámé dílo. Skladba je dochována ve 3 exemplářích, přičemž první část je pracovní náčrt a druhá je čistopis. 3 část je pro sólový zpěv a klavír. V archivu Jindřicha Viléma Haugwitzze můžeme najít skladby např. Salieriho, Mozarta, Glucka.. Haugwitz se stýkal s Beethovenovým přítelem, ale nelze říct, že by ho Beethovenovo dílo nějak výrazně upoutalo. Zjistilo se, že první část Beethovenovy kantáty je dotvořena K. V. Haugwitzem. Nicméně pořád se neví, zda je tato kantáta opravdu Beehtovenova. Pro Beethovena svědčí stylový rozbor skladby. Autor píše, že ve skladbě jsou zjevné beethovenovské obraty . Přiklání se k názoru, že jde o skladbu mladšího data. Na závěr ovšem píše, že tu kantátu nemůžeme zcela určitě považovat za Beethovenovu. A odkazuje tento problém pro další výzkumy.

M. Štědroň, J. Dvořáková – Beehtoven nebo Haugwitz? - 1989

Na Jaroslava Pohanku navazuje ve své studii Miloš Štědroň s Janou Dvořákovou. Píší, že výše zmiňovanou kantátu zveřejnili veřejnosti k dalším analýzám. Dále také uvádí, že je nejisté, zda byla tato kantáta napsána Beehtovenem. Dále však zmiňují velmi zajímavou věc. Rod Haugwitzů psal básně, které Beehtovena velmi okouzlili. Zkomponoval píseň Resignation na text Paula Grafa von Haugwitz. Studie se dále blíže věnuje osobně H. V. Haugwitzze. Mládí prožíval v Brně a ve Vídni, kde získal důležité kontakty. R. 1794 se stěhuje do Náměště. Bere si hraběnku Žofii Friesovou, která je také hudebně nadaná. Překládal mnoho libret (francouzština, angličtina, italšitna, švédština). Měl oblibu v Händlových a Gluckových dílech. Přítelem mu byl i velký hudebník Salieri. Na počátku pobytu v Náměšti se hodně hrával právě Beethoven. Je zde tedy i nastíněna úvaha, že již zmiňovanou kantátu mohl věnovat Beehtoven hraběti Haugwitzovi. V poslední části se autoři zabývají autorem textu kantáty. Zmiňují, že by autorem textu mohl být H. V. Haugwitz. Následuje podrobná analýza skladby. Závěrem autoři studie říkají, že za 30 let se výzkum o mnoho neposunul. Tento stav by údajně mohl změnit náhodný objev, který je však málo pravděpodobný.

J. Pohanka - Bohemika v zámecké hudební sbírce z Náměště nad Oslavou - 1963

Tento článek je velmi pěkným shrnutím všeho, co se do té doby vědělo o náměšťské kapele. Píše, že kapela měla poněkud zvláštní význam. Vznikla poměrně pozdě a rozkvětu se dočkala až po roce 1800. Měla velmi velkou uměleckou hodnotu. Jak již bylo výše uvedeno, hrála se převážně díla Glucka, Händela, Salieriho, Naumanna, Mozarta. Autor se také zmiňuje o tom, že J. V. Haugwitz velmi rád a dobře překládal z mnoha jazyků. Zmiňuje se o synovi J. V. Haugwitzze. Tomu se velmi často se vyčítá, že po smrti svého otce nechal kapelu zaniknout a věnoval se převážně salonní hudbě a hře na harfu, klavír, citeru a kytaru. Po jeho smrti však zaniká i tento salonní hudební život.

V následující části se autor věnuje zámecké kapele. Zmiňuje zde opět Bohumíra Riegera, který upravuje r. 1802 Mozartovu operu Clemenza di Tito a variace na motivy z Kouzelné flétny. V náměšťské sbírce nechybí taková jména jako jsou např.: František Vincenc Kramář, Jiří Družecký, František Christian Neubauer, Valentin Čejka, Vojtěch Jírovec, Václav Pichl, Antonín Zimmermann, F. L. Gassmann, Antonín Vranický, Jan Křtitel Vaňhal, Anotnín Koželuh a další..

Pavel Polka - Jindřich Vilém hrabě Haugwitz a jeho vztah k dílu hudebního skladatele G. F. Händela - 1999

Hned na počátku je potřeba zmínit, že Pavel Polka je předsedou České Händelovy společnosti. Není muzikolog. V úvodu tohoto článku se dozvídáme o J. V. Haugwitzovi a jeho zámecké kapele. Další část je věnována skladbám skladatele Händela. Händelovy skladby jsou na náměšťském zámku od r. 1808. V roce 1820 zakupuje Haugwitz první soubornou edici Händelova díla. A od této doby je Händel velmi často na zámku provozován. Haugwitz se ve Vídni seznámil s Christophem Willibaldem Gluckem, který se setkal osobně s Händlem. Gluck mu dal původní tisky svých operních partitur –

Ifigeni v Aulidě, Armida, Paris a Helena. Ve Vídni se Haugwitz seznámil také se Salierim. Je známo, že Salieri mezi lety 1810 – 20 jezdil do Náměště. Roku 1817 složil gratulační kantátu k Haugwitzovým narozeninám, dedikoval mu své „piccolo Requiem“ (složil ho sám pro sebe). Haugwitz mu přeložil do němčiny několik oper. V kontaktu byl také s Ignazem Franzem von Moselem (dvorní rada a vídeňský kapelník).

Většina Händelových skladeb se dočkala svého nastudování. Některé produkce i řídil. Haugwitz přeložil nejméně 40 Händelových skladeb z angličtiny. Často se ale stávalo, že do libret vkládal své nové texty. Na titulních stranách se podepisoval jako Autor Ifigenie v Aulidě.

Michaela Freemanová – Heinrich Wilhelm Haugwitz, Übersetzer der Iphigenia in Aulis – 2002

O překladatelské činnosti hraběte Haugwitze svědčí i článek Michaely Freemanové. Hrabě Haugwitz překládal mnoho libret skladatelů, které měl ve svém archivu. Mimo jiné přebásnil i libreto opery Christoha Willibalda Glucka – Iphigénie en Aulide –, které vyšlo v roce 1809 v Brně. V archivu se tato opera objevuje v několika provedeních. Původní je verze francouzská z roku 1774, druhá verze je vídeňská z roku 1808, a poslední je již zmíněná brněnská verze z roku 1809. Vídeňské libreto odpovídá originálu. Ovšem vypouští, stejně jako verze brněnská, scénu objevení se bohyně Diany – závěr opery. Hrabě Haugwitz se také věnoval překladu Johanna Gottlieba Naumanna. Obdivoval ho stejně jako Glucka. Autorka ve svém článku píše: „Jeho díla upravoval v duchu vkusu okruhu přívrženců vídeňského hudebního historismu, k němuž se kriticky vyslovovali už jeho současníci. Jeho překladatelská činnost patří k mimořádně cenným dokumentům literární i hudební historie jeho doby.“

Závěr

Jindřich Vilém Haugwitz (1770 – 1842)

- 1794 ujímá se správy náměšťského panství.
- 1804 – 1808 – kapelníkem je B. Rieger
- 1830 – jeho kapela má více než 30 instrumentalistů, 9 sólistů a 24 sboristů. Kapelu doplňovali kantoři, sloužící a muzikanti z vedlejších obcí.
- Jeho přítelem byl A. Salieri, který Haugwitzovi dedikoval své „malé Requiem“. Přátelil se také s Gluckem již za svých studií ve Vídni.
- V jednom týdnu se hrály až 3 koncerty.
- 1820 – 1840 – byl nejoblíbenějším autorem Händel. Hrabě zakoupil díla od divadelního ředitele Samuela Arnolda a rozšířil je o 51 opisů a 3 tisky. Převážná většina skladeb se dočkala provedení
- hrabě překládal libreta oper a zasahoval i do partitur a upravoval je podle schopností členů kapely.
- B. Rieger věnoval Haugwitzovi např. „Ódu na hudbu“
- syn J. V. Haugwitze, Karel Vilém Haugwitz, se zaměřoval spíše na salónní hudbu. Sám byl výborným skladatelem (harfa, citera, kytara, klavír).

Použitá literatura:

Knihy a časopisy:

Dvořáková, Jana; Štědroň, Miloš: *Beethoven nebo Haugwitz?* Opus Musicum 21, 1989, č. 8, s229 – 238.

Pohanka, Jaroslav: *Neznámá kantáta L. van Beethovena?* ČSP. Mor. Mus. 46, 1961, Vědy společenské, s 137 – 144.

Pohanka, Jaroslav: *Bohemika v zámecké hudební sbírce z Náměště nad Oslavou.* ČSP. Mor. Mus. 48, 1963, Vědy společenské, s. 235 – 260.

Racek, Jan: *Nástrojová hudba na Moravě a ve Slezku v XVIII. století.* In: ČSV 1935, s 479 – 489. Náměšť nad Oslavou (ed. R. Jarušek, Bo, nedat.)

Vetterl, Karel.: *Bohumír Rieger a jeho doba .* Časopis matice moravské 53, 1929, s 45 – 86.

Internetové zdroje:

FREEMANOVÁ, Michaela. Heinrich Wilhelm Haugwitz, Übersetzer der Iphigenia in Aulis. [online] 2002 [cit. 23. 4. 2009]. Dostupné z <http://www.zamek-namest.cz/cz/?action=sbornik_freemanova>

[POLKA, Pavel. Jindřich Vilém hrabě Haugwitz a jeho vztah k dílu hudebního skladatele Georga Friedricha Händela. \[online\] 2002. \[cit. 23. 4. 2009\]. Dostupné z <http://www.haendel.cz/cdjwhaugwitz_a_gfh.php>](http://www.haendel.cz/cdjwhaugwitz_a_gfh.php)